

MI VAN A FIÓKBAN?

KÉT FLEKK
GREZSA FERENCCEL

PINTER JOZSEF RAJZA

— Dédapád még Nagy Czizok László könyvének kiskun pásztorai között szerepel. Milyen út vezetett innen az irodalom szolgálatáig?

— E romantika gyermekkoromra már a múlté. Nagyszüleim tanyán élő kisparrasztok voltak, a családi hierarchia csúcspanas legfőljebb egy kocsmásos áll. Gimnáziumba a hihetetlenül szívós szülői ambíció járattott: Kecskemétre. Tanárom, Orosz László — azóta sem ismertem meg különb magyartanárt — az Eötvös-kollégium friss szellemét és a pályakezdés hitét hozta az államosított iskolába. Tőle kaptam kölcsön a Választ és a Fórumot, a népi írókat, a Lúdas Mátyás Füzeteket és Lenint. Magyarázata egy-egy esszé volt; érettségi után természetesen bölcsésznek mentem. 1952 és 1956 között végeztem el a Szegedi Egyetemen a magyar szakot. Nagy tisztelettel emlékezem Mészöly Gedeon feledhetetlen óráira: néhány határozórag mögül nemzetünk csodálatos gazdagsága bukkan elő.

— Egyetemi hallgató korod óta foglalkozol irodalomtörténeti kutatásokkal. Milyen eredményei vannak, miként kapcsolódik hozzá tanári és kritikus tevékenységed?

— Harmadéves koromban kapcsolódtam be a Juhász Gyula kritikai kiadás készítésébe. Sajtó alá rendeztem az 1868—1908, illetve az 1918—1922 közti idő két kötet publicisztikáját, Juhász Gyula-bibliográfiát állítottam össze, az egyetemi éveket feldolgozó részmonográfia (doktori disszertáció) az Irodalomtörténeti Füzetek sorozatban jelent meg, a máramarosszigeti esztendőről és az ellenforradalom korszakáról szóló írásaim a szakfolyóiratok közötték.

Munkahelyem az évszázados múltú hőmezővásárhelyi Betlen Gábor Gimnázium, amely Alma Materem volt Tornyai Jánosnak és Endre Bélának, ahol Németh László kísérletezte ki a komplex tárgyak és a történeti szempontú tanítás módszerét. 1962-ben neveztek ki igazgatónak, azóta szerkesztem az iskola Évkönyveit, melyben tanártársaim és a magam helytörténeti dolgozatait publikálom. 1964-ben szerkesztője voltam az egy számot megért Vásárhelyi Tanulmányok c. folyóiratvállalkozásnak. Nem kedvelem a polémiát, a támadó kritikát, szívesebben írok értékes művekről, nemcsak törekvésekről; fölfogásom szerint a recenzió afféle „ancilla literaturae”, korántsem lehet oly szuverén műfaj, mint a líra, az epika vagy a dráma. A kritikai készenlét is inkább szolgálat, a nagy írók és a jó művek támogatása, közvetítése. Remélem, hogy ez nemcsak szándék bennem, hanem kiolvasható abból is, amit például Benjámín Lászlórol vagy Simon Istvánról, Vas Istvánról vagy Csoóri Sándorról írtam.

— 1957 óta Hőmezővásárhelyen élsz. Mit jelent számodra Vásárhely?

— Úgy érzem, a múlt, a művészet itt valahogy jobban beléivódott az emberi kapcsolatokba, mint másutt. Ebben a kisvárosban díszletek nélkül, meghökkenő természetességgel lehet találkozni a legmagasabb rendű szellemi élményekkel; piederstál nélkül, emberi közvetlenséggel szól az emberhez a néprajzos Kiss Lajos, az író Németh László, a festő Kohán. Sehol nem éreztem annyira a közösséget összetartó kohéziós erőt, mint itt; minél messzebb szakaszt el a lakit a hivatás e várostól, annál nagyobb erejű a ragaszkodás iránta. Ott-honommá vált, én sem hagynám el szívesen.

— Viszonylag ritkán publikálsz. Biztos ítéletű, finom ízlésre valló kézirataidat meglehetősen nehéz megszerezni. Miért? Milyen terveid vannak?

— Véleményeim csak „végszükségben” vetem papírra, a kéziratot sürgető szerkesztő kedvéért. Az irodalmi vagy tudományos érvényesülés vágya már nem ég bennem. Olvasni nagyon szeretek, de írni nem. Ha vannak terveim, azok is inkább olvasmányokra, mint tanulmányokra vonatkoznak. Mégis úgy érzem, van adósságom. Vélts vagy valódi sérelem miatt cikkeim témái közül a pedagógiát, az irodalomtanítást eddig kirekesztettem. Pedig egyszer sort kell erre is kerítenem. Hisz ez a hivatásom, a munkám.

(—)